

Renesanční kamna

Kachlová kamna nahrazovala v průběhu 15. a 16. století vyhřívání místností pomocí krbů. V rezidencích se zvyšoval nárok na pohodlí, k němuž patřilo i teplo v obytných místnostech, a postupně se tak začaly vytápět i ložnice. Kamna byla v průběhu 16. století technicky zdokonalena a jejich tepelná efektivita se zvýšila. Kamna na rozdíl od krbů šířila teplo sáláním do všech stran a odstranila nepříjemnosti spojené s dýmem, sazí, popelem a také manipulací přímo ve vyhřívané místnosti. Většinou se topilo z chodeb, přikládání skrze zeď tak nerušilo obyvatel prodlévající ve vytápěné místnosti. Přibývání topných těles vyžadovalo důmyslnější techniku odvodu kouře. Do jednoho komína se odváděl kouř z kamen ze dvou sousedních místností nebo z kamen ve dvou místnostech v patrech nad sebou.

Renesanční sloh obnovuje antickou řádovou architekturu, střídmy (funkčně zaměřený) dekor, strohé architektonické formy a dokonalou proporční vyváženost. Kolem poloviny 16. století dochází ve střední Evropě k postupné proměně podoby kachlových kamen. Návrhy vybraných kamen pocházejí od sochařů, kteří zároveň navrhují nábytek i jiné umělecké předměty.

Architektura a výzdoba kamen

Základní tvar renesančních kachlových kamen vychází ze středověkého typu, ale válcové a polygonální tvary gotických kamen jsou pomalu opouštěny. Renesanční kamna dostávají postupně ustálenou základní podobu. Na počátku 16. století si kamna uchovávají trojdílný pozdně gotický tvar složený z podstavce, soklu a nástavce.

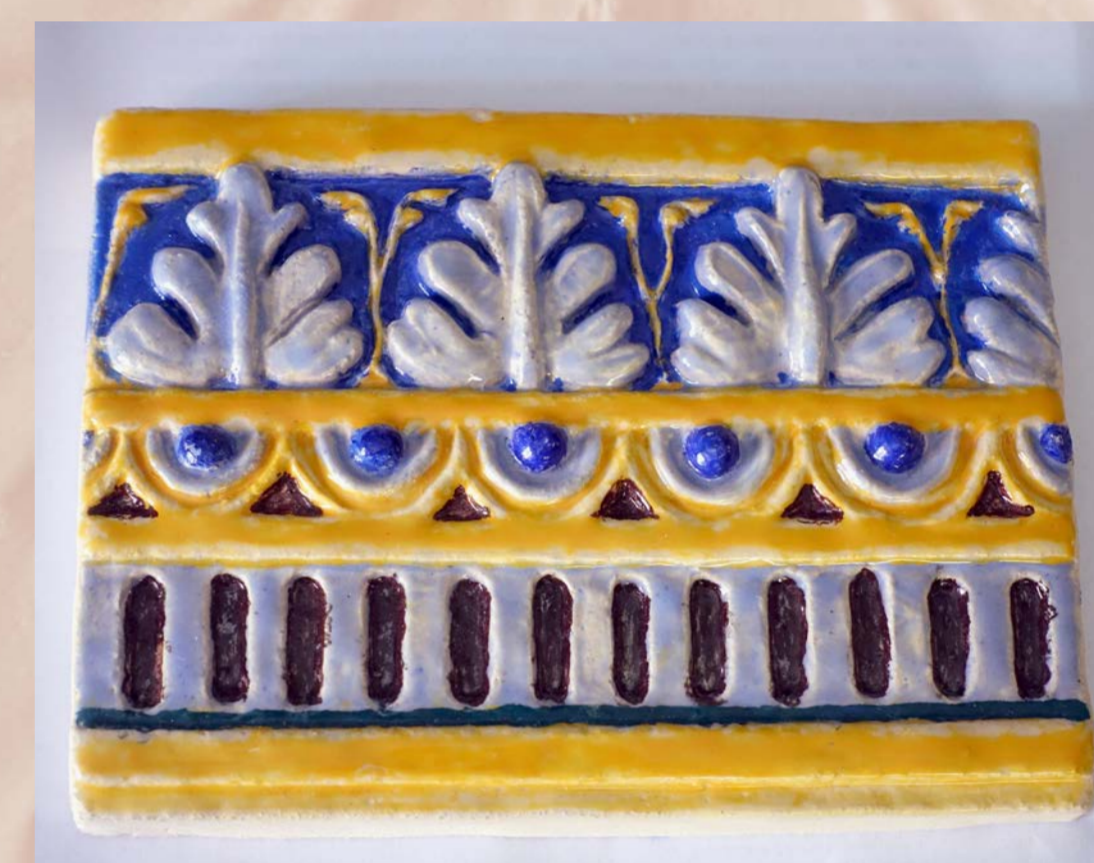
Výtvarné uchopení podoby kachlů a jejich skládání v ploše kamen šlo dvěma cestami. Kachle zdobené reliéfem s figurálním námětem, fiktivními portréty starozákonních proroků nebo reformátorů byly zakomponovány do medailonu či portrétu, většinou s profilovaným rámečkem. Vedle tradičních starozákonních biblických námětů se dostaly do popředí náměty z antické mytologie, alegorické postavy svobodných umění, alegorie pěti smyslů, denních dob a ročních období, lidských vlastností, ctností a neřestí. Při zobrazování architektury byla poprvé využita perspektiva. Druhý způsob kladení kachlů do tzv. tapetového vzoru se začal uplatňovat v poslední třetině 16. století. Stylizovaný rostlinný akantový či geometrický ornament kachle nebyl uzavřen okrajovou lištou (rámečkem), ale přecházel do druhého a propojoval se v celé ploše kamen jako tapeta. Výtvarný celek podoby kamen byl doplněn dekorativními prvky na římsách ve formě kanelování, zubořezu, perlovce, masek a dalších ornamentů. Ke stavbě kamen byly používány i hladké kachle s rámováním, tzv. zrcadlové kachle.

Výroba kachlů, dekorační techniky a glazury

Kachle jsou v tomto období vyráběny ručně, většinou technikou tzv. formování. Reliéf kachle byl vytlačen z formy zároveň s čelní vyhřívací stěnou. V raném období renesance převažovala barva hráškově zelená, hnědá nebo žlutá. Nejčastější barvou glazury kachlových kamen v období renesance je olověná zelená. V 16. století se v Čechách ve výzdobě ve větší míře uplatňují vícebarevné majolikové kachle barvy „vysokého žáru“, do teploty 1 040 °C – 1 060 °C. Na barevných majolikových kamnech byl výjimečně uplatňován i zlatý list.

Dochované fragmenty renesančních majolikových kamen nalezené při archeologickém výzkumu na nádvoří zámku Český Krumlov. Sbirka Regionálního muzea v Českém Krumlově

Postup při výrobě majolikového renesančního kachle, forma pro výrobu vzorku (vlevo), domalovaný vzorek hnědým barvitkem a kobaltem (vpravo)

Hranolová tupovaná kamna s reliéfy andělů, světic a hlavami andlíků, SHZ Český Krumlov

Renesanční zelená kamna, SH Rožmberk